

Van landstorm tot de vrijwillige burgerwacht.

Reeds in 1890 komen we een register tegen onder de naam "Landstorm" met de namen van de niet dienstplichtige mannen van ons dorp.

Volgens de Landstormwet van 28 april 1913 moest de burgemeester een register bijhouden van landstormplichtigen die in geval van oorlog of oorlogsgevaar tot gewapende (oud-militairen) of ongewapende dienst (burgers) opgeroepen konden worden.

Tijdens de "Eerste Wereldoorlog" zag men in dat dit niet functioneerde en in 1919 werd de "Landstorm" ontbonden.

Door het ineensstorten van het Duitse Keizerrijk in 1918 was het hele land ontvrikt. In België en Frankrijk was dat na vier jaar oorlog ook niet beter.

Overal steeg de onrust onder de mensen en revolutionaire activisten probeerden steeds meer onvrede te kweken om zodoende de macht in handen te krijgen.

Veel Duitse soldaten waren tijdens de oorlog naar Nederland gevlucht. Na de oorlog kwamen hun vrouwen en kinderen ook hier naar toe en vestigden ze zich voorgoed in ons land, terwijl Keizer Wilhelm hier eveneens toevlucht zocht.

Voor de Nederlanders waren de tijden ook niet rooskleurig, want de ontevredenheid over de slechte economische toestand was overal voelbaar en de socialist Troelstra predikte in november 1918 de revolutie.

De Nederlandse regering wilde zich tegen een eventuele revolutionaire opstand wapenen en daarom werd direct na de oorlog besloten in ieder dorp vrijwilligers, mannen boven de 18 jaar op te leiden tot een weerbare groep.

Deze "Vrijwillige Burgerwacht" zou de regering in geval van een revolutionaire aanranding of bedreiging van de openbare en maatschappelijke orde daadwerkelijk kunnen en moeten steunen en mogelijk tegen gewelddadig verzet, eventueel met wapens, beschermen.

Verder zouden ze ondersteuning moeten geven bij calamiteiten, die door natuurgeweld of iets dergelijks werden veroorzaakt, in de uitgebreidste zin van het woord. De burgemeester kreeg de opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken om leden te werven voor deze vereniging en zo werd op 8 februari 1919, De "vrijwillige Burgerwacht" van Schin op Geul opgericht.

Buiten de ingezetenen van ons dorp konden ook de inwoners van Walem en Schoonbron die tot de gemeente Klimmen of Wijre behoorden, ook lid worden.

Buitenlanders of mensen die onbetrouwbaar waren werd het lidmaatschap geweigerd.

De burgemeester was de grote baas. Hij benoemde persoonlijk de commandant, ook hopman genaamd. Deze commandant had ook de wapenkamer onder zijn beheer. Hier werden geweren en munitie bewaard.

Er was een bestuur van vijf personen, te weten een voorzitter, een secretaris-penningmeester, de commandant en twee bestuursleden. De burgemeester of diens plaats-ervanger mocht de vergaderingen bijwonen en had een adviserende stem.

Aanvankelijk waren er een veertigtal leden, maar dat liep na enige jaren terug tot zo'n twintig betalende leden. De contributie bedroeg veertig cent per jaar, terwijl burgemeester Jan Ruijpers vijftig cent betaalde.

De leden oefenden in het omgaan met geweren. Ze schoten in een liggende houding. Een houten kist van 2 bij 1 meter was gevuld met zand en kon afgedekt worden met een deksel, zodat er geen regen en vuil in kon komen.

Over dat zand werd een deken gelegd en zo kon men met zijn zondagse kleding erop gaan liggen en schieten. Ook veel aandacht werd besteed aan het onderhoud van de geweren.

De schietschijf was aangebracht op twee raamwerken, waarbij net als bij schoolborden de ene omhoog ging, terwijl de andere zakte in een put die daarvoor speciaal gemaakt was.

Twee personen zaten in die put en de een moest de gaten in dat onderste bord met papier afplakken, terwijl de schutters op het bovenste bord konden schieten. De ander gaf met een stok waarop een langwerpige witte driehoek bevestigd was het aantal punten aan dat was geschoten.

De stok recht omhoog en ronddraaien gaf een tien aan. Gewoon recht omhoog was een negen enz.

In de maand september kwam een legerofficier inspectie houden en moest iedereen schieten.

Een geweer had een houder met vijf patronen. Hiervan mocht men vier stuks als proef gebruiken, waarna de test begon.

De laatste kogel afvuren, de houder verwisselen en dan die vijf salvo's lossen.

N°. 9994.

VEREENIGING: De Vrijwillige Burgerwacht, gevestigd te Schin op Geulle.

- Art. 1. De vereeniging draagt den naam van: De Vrijwillige Burgerwacht en is gevestigd te Schin op Geulle.
- Art. 2. Zij stelt zich ten doel het wettig gezag, na daartoe door dat gezag te zijn opgeroepen, in het bestrijden van revolutionnaire aanrandingen en bedreigingen van de openbare of de maatschappelijke orde daadwerkelijk te steunen en tegen geweldadig verzet te veldigen.
- Art. 3. Zij tracht dit doel te bereiken door bij aanrandingen, bedreigingen of verzet, zooals in art. 2 bedoeld:
- tegen de bedrijvers gewapenderhand op te treden;
  - burgerlijke diensten te verrichten.
- Art. 4. Om de in art. 3, lid a, genoemde taak naar behoren te kunnen vervullen, houdt zij gereed oefeningen in den wapenhandel.
- Art. 5. Leden der vereeniging zijn ingezetenen van de gemeente Schin op Geulle baart Waalen, gemeente Klimmen, en Schoonbron, gemeente Wijlre, die den leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en zich mondeling of schriftelijk daartoe aanmelden bij den voorzitter of secretaris.
- Het bestuur beaamt omtrent de toelating als lid en kan deze zonder aanvoering van redenen weigeren.
- Art. 6. Het lidmaatschap der vereeniging eindigt door opzegging of door ontzetting.
- Opzegging geschiedt door schriftelijke kennisgeving aan het bestuur.
- Het bestuur is bevoegd leden, wier lidmaatschap het op grond van verkregen inlichtingen strijdig acht met de bevelen der burgerwacht, zonder aanvoering van redenen te ontzetten.
- Ontzetting wegens vergrijpen tegen de tucht kan alleen op voorstel van den commandant of hopman geschieden.
- Art. 7. Het bestuur bestaat uit ten minste 5 leden.
- De commandant of de hopman maakt als zoodanig deel uit van het bestuur.
- De overige leden worden in een ledenvergadering uit de leden voor den tijd van 3 jaren gekozen. Voor de eerste maal worden zij aangewezen door den burgemeester. Jaarlijks op 1 Juli, voor het eerst op 1 Juli 1922, treedt een derde van hen af

Op bijgaande foto uit 1937 telde de Burgerwacht 29 leden.

1. Jos Rouwette	11. Jeuf v. Weersch	21. Jozef Jacobs
2. Leo Erven	12. Hubert Pakbier	22. Wim Knoren
3. Jozef Laeven	13. Hubert Hacking	23. Lambert Straaten
4. Leo Winthagen	14. Giel Frissen	24. Jozef Damoiseaux
5. Eugen Palmen	15. Hubert Palmen	25. Hubert Souren
6. Jozef Kikken	16. Frans Huntjens	26. Jozef Packbier
7. Jan Lassauw	17. Wim Jacobs	27. Jan Hub Ruijpers (Burgem., Voorz.)
8. Ernest Laeven	18. Hubert Straaten	28. Jozef v. Eys
9. Jo Ruijpers	19. Herman v. Wersch	29. Hubert Siepers
10. Lambert Winthagen	20. Johan Sijben	

Degene die dit binnen dertig seconden deed werd ingedeeld in klasse A. Klasse B mocht hiervoor veertig seconden gebruiken en vijftig seconden was de limiet voor klasse C.

Dat gebeurde op een afstand van 75 meter van het doel, waarbij men de schijf groot 60 cm, met ringen erop van vijf tot tien punten niet mocht missen. De geweren en de munitie werden beschikbaar gesteld door de regering. Deze waren feitelijk gezien gratis, want vrachtkosten die men betaalde, werden later door het Rijk terugbetaald, zoals blijkt uit het kasboek, dat nog bewaard is gebleven.

De inkomsten van de vereniging bestonden uit;

- a. De contributie van de leden, in totaal ongeveer acht gulden.
- b. De bijdrage van het ministerie van Binnenlandse Zaken, per kwartaal fl.20,80.
- c. Vanaf 1934 een subsidie van de gemeente Schin op Geul werden door het Rijk vergoed. De feestvergadering met maaltijd werd in de maand januari in café Siepers gehouden. De kosten hiervan bedroegen in 1934 in totaal fl. 22,17

Voor de jaarvergadering werd een kistje sigaren van fl. 4,50 gekocht en uitgedeeld. Dit gebeurde in november nog eens toen de schietbaan werd afgebroken en alles keurig opgeborgen werd.

De secretaris ontving een vergoeding van fl. 5,00 per jaar, buiten de schrijfbestedingen etc.

In augustus 1934 werd deelgenomen aan een kringwedstrijd, met als inzet een wisselbeker. De Burgerwacht van Schin op Geul had fl. 7,80 bijgedragen aan de kosten van deze beker. Of zij hem ooit gewonnen hebben is niet bekend.

De reiskosten bedroegen fl. 6,00 en er werd voor fl. 4,50 aan consumpties uit de kas betaald.

Verder werd een maand later in Sittard deelgenomen aan een wedstrijd op de schietbaan. De reiskosten bedroegen fl. 6,00, het verteer op de baan en onderweg was fl. 6,75, terwijl men aan miezenboekjes en patronen nog fl. 7,00 kwijt was.

Vermoedelijk werden de geweren begin december ingeleverd en in het voorjaar kwamen ze weer naar ons dorp, hetgeen af te leiden is uit de vrachtbrieven. Waar ze bewaard werden is niet bekend, maar dat zal wel in Maastricht in het legerdepot zijn geweest.

Fl. 3,50 was de huur van het schietterrein in 1933. In 1934 was dit fl. 3,80 en in 1935 waren de kosten gestegen tot fl. 5,00. Vermoedelijk ging het telkens om een andere schietbaan.

Het eerste terrein was gelegen achter de overweg aan de Vinkenbergstraat langs de spoorlijn naar beneden en in het dal van de Hoogbeek werd tegen het talud van de spoorweg geschoten.

De heer Jozef Damoiseaux was de laatste commandant en in diens huisweide langs de spoorlijn is ook een schietbaan geweest.

In 1936 werd een vergunning aangevraagd voor een schietbaan op het perceel Sectie A no. 933 in de Werenasch. Dit is gelegen aan de Walemergats richting Krekelsbosch, precies in de bocht in het weiland dat grenst aan het "Kuckbosch". Die vergunning werd geweigerd omdat twee eigenaren van aangrenzende percelen bezwaar gemaakt hadden. Toen werd gekozen voor het perceel langs de Walemerweg in het Wouzendal, waar nu de schutterij de feesttent ieder jaar opzet.

Hier schoot men in de richting van de hoge berm, zodat er minder gevaar was voor ongelukken.

Trouwens voordat een schutter begon te schieten, werd voor de veiligheid een signaal gegeven op een hoorn, dat nu nog in bezit is van dhr. Hubert Knoren van Walem. Zijn oom Mathieu heeft die hoorn steeds geblazen en in 1940 niet ingeleverd.

Op bevel van de Duitsers moesten alle burgerwachten in september 1940 de geweren, kogels, helmen, armbanden etc. inleveren en de schietbanen moesten geruimd worden.

Dit gebeurde op 25 september 1940.

Door een betere organisatie van het leger, was er na de bevrijding in 1945 geen behoefte meer aan zo'n burgerwacht.

Zo verdween weer een stukje nostalgie uit ons dorp.

Tekst: Dré Kickken.

Bronvermelding; Gem. Archief Schin op Geul
Interviews oud-Leden